

22 ביוני 2020, ירושלים

אל"ם (בדימוס) אחז בן-ארי - ראיון מצולם

עורך הראיון: רס"ן יזהר יצחקי (ביה"ס למשפט צבאי)

ביום 9 באוקטובר 2020 נערך ראיון מצולם עם עו"ד (אל"ם בדימוס) אחז בן-ארי.
להלן עיקרי הדברים אשר עלו בראיון.

רקע אישי ומסלול שירותו הצבאי של אל"ם בן-ארי

אחז בן-ארי נולד בפולין. בשנת 1950, עלה ארצה עם הוריו, כתינוק בן-יומו. תחילה התגוררה המשפחה במעברות, ולאחר כשנתיים עברה לשיכון בבית דו-משפחתי בכפר סבא, שגדלו 48 מטרים-רבעים בלבד, ללא חשמל. אל"ם בן-ארי מתאר כי השיכון היה משום שיפור עצום ברמת המגורים. את שירות החובה השלים כקצין, מפקד בסיס ביחידת 8200 (אז היה ליחידה מספר אחר). בסיום שירות החובה השתחרר ולמד תואר ראשון בחוג להיסטוריה של המזרח-תיכון ואפריקה באוניברסיטת תל-אביב.

לאחר מלחמת יום הכיפורים, המשיך ללימודי משפטים באוניברסיטת תל אביב. לקראת סוף שנה א' בפקולטה, החליט להתגייס לשירות קבע למשך שנה; זאת, עקב המצוקה הגדולה שנוצרה לאחר המלחמה ונוכח הצורך לשקם את מערך הלחימה. בן-ארי ביקש להתגייס לקורס קציני שריון ולמשך שנה, ואולם בצה"ל הציעו לו לחתום על התחייבות לשירות קבע ארוך יותר. הוא הסכים, בכפוף לכך שיתאפשר לו להשלים את לימודי המשפטים במסלול לימודי הערב שהיה נהוג אז, וכך היה.

בן-ארי מילא שני תפקידים במנהל התשלומים (מת"ש), ועם קבלת דרגת הרס"ן ב-1979 עבר לפרקליטות הצבאית, שם הוצב בענף הייעוץ והחקיקה (יעח"ק), בשלב ראשון לצורך התמחות. ההתמחות באותן השנים ארכה שנתיים, מתוכן שנה וחצי ניתן היה לעשות בפרקליטות הצבאית וחצי שנה נוספת נדרש היה לעשות במסגרת אזרחית. מאחר שהיה כבר רס"ן נוצר דיסונס מסוים בין דרגתו, לבין חוסר ניסיונו המקצועי היחסי, כמשפטן.

באותם זמנים, לא היה זה יוצא מגדר הרגיל שכן מדי פעם הגיעו קצינים בכירים להתמחות ואף נקלטו לאחר מכן לתפקידים ביחידה. אל"ם בן-ארי מבהיר, כי אף שהיה מתמחה לא התנהג ככזה ונחשב כיועץ מן השורה. לאחר סיום ההתמחות, הפך בן-ארי לקצין ייעוץ בכיר במפצ"ר.

תמונה מתוך הראיון

בן-ארי בתקופת ההשאלה מצה"ל
למשרד רה"מ
(סער יעקב, לע"מ, 1995)

מסלול שירותו המשפטי של בן-ארי היה מסלול ייעוצי מובהק. זו הייתה בחירתו המודעת, משום שהוא נמשך לתחום הזה יותר מאשר לתחום הפלילי. כך, בשנת בסוף 1983 מונה ליועמ"ש רצועת עזה, ולאחר מכן מונה לרע"ן יעח"ק, ובהמשך קודם לתפקיד יועמ"ש אזור יהודה ושומרון (איו"ש) ולתפקידו האחרון בפרקליטות הצבאית - ראש מחלקת הדין הבין-לאומי (דבל"א).

משם, הושאל בשנת 1994 לתפקיד יועמ"ש משרד ראש הממשלה. את התפקיד במשרד ראש הממשלה מילא במשך שנתיים. בתקופה זו, נרצח ראש הממשלה המנוח, יצחק רבין. לאחר מכן, המשיך לעבוד עם שמעון פרס כראש הממשלה, ולאחר בחירת נתניהו בכהונתו הראשונה סיים את תפקידו כמו יועצים אחרים, אף שמינויו היה מקצועי ולא פוליטי.

אחר שחרורו מצה"ל, בשנת 1996, מונה בן-ארי לתפקיד היועץ המשפטי למשרד התשתיות הלאומיות - ומילא תפקיד זה משך ארבע שנים. לאחר מכן, שימש כיועץ המשפטי לעיריית תל-אביב משך שש שנים. בשנת 2007, מונה למשרת היועץ המשפטי למערכת הביטחון, לקדנציה בת עשור שנים.

משא-ומתן מדיני עם הפלסטינים והסכמי אוסלו

במהלך שירותו ארוך השנים של בן-ארי, הוא זכה להיות מעורב באירועים גדולים ומשמעותיים רבים, בכל אחד מהתפקידים שמילא. המו"מ לשלום עם הפלסטינים והירדנים היה המיוחד ביותר. היה זה לאחר ועידת מדריד. הוקם מערך מו"מ בשלושה מסלולים - מול הסורים, מול הלבנונים ומול הירדנים-פלסטינים. בן-ארי שולב במסלול הירדנים-פלסטינים. בראש מסלול זה עמד עו"ד אליקים רובינשטיין, מזכיר הממשלה דאז. במשך שנתיים נוהל מו"מ 'on and off', במהלכן נסע בן-ארי לווינגטון פעמים רבות; בכל פעם למשך שבועיים-שלושה.

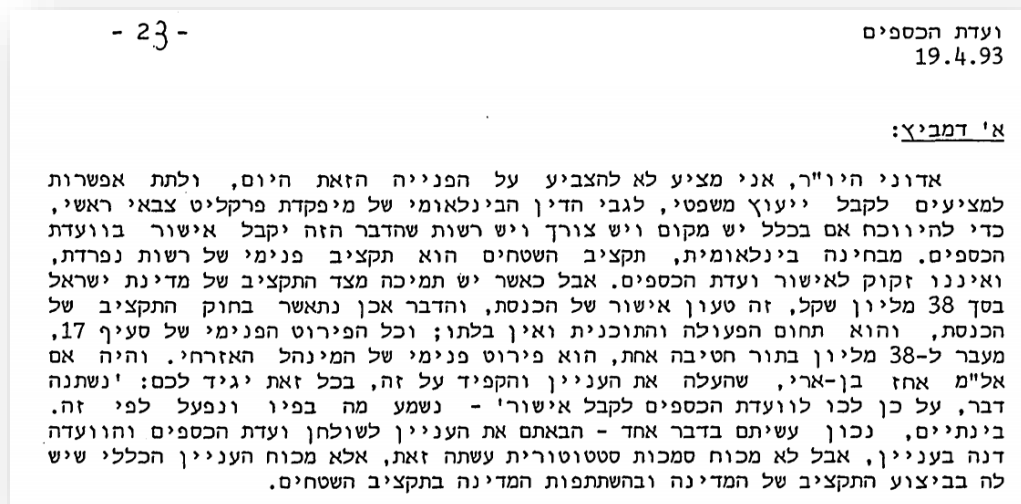
מבחינה משפטית, המו"מ בווינגטון לא הגיע להעמקה. הדינמיקה התאפיינה בחיכוך ובניסוי-וטעיה, כדי להגיע קודם כל לסדר-יום, איך ינוהל המו"מ ועל איזה נושאים - ובמיוחד על איזה נושאים לא ינוהל המו"מ בשלב ראשון. אולי זו הסיבה, לכך שלא היו במפגשים אלו דיונים משפטים מובהקים.

לצד אלו, נעשה ניסיון "על הדרך" להעשיר את השיח והידע של השותפים למו"מ. למשל, ניתנה הרצאה על דיני המקרקעין, או ליתר דיוק, על אודות ההשקפה הישראלית ביחס לשאלות הקשורות לניהול המקרקעין באיו"ש, במצב שבו יש שתי רשויות שאחזות בקרקע יחדיו או מחלקות סמכויות לניהול מקרקעין ביניהן.

בשנת 1993 החל מסלול "סודי" מקביל למו"מ בווינגטון, באוסלו; מסלול זה הבשיל "להסכם העקרונות" עם אש"ף. בן-ארי מציין שעל אף שהמו"מ בווינגטון לא נשא פרי ולעיתים היה מתסכל, הרי שבהסתכלות לאחור - היה זה פרק היסטורי מרתק.

לאחר הסכמי אוסלו, שולב בן-ארי במשא-ומתן שהתנהל בקהיר, שעסק ביישום הסכמי אוסלו - הסכם עזה -יריחו. בן-ארי הוצב בראש הקבוצה המשפטית ולצידו עו"ד מני מזוז (לימים יועמ"ש לממשלה ושופט בית המשפט העליון, אך אותה שעה היה יועץ בכיר במחלקת הייעוץ והחקיקה של משרד המשפטים); עו"ד מייק בלס (איש מחלקת הבג"צים וקצין יעוץ לשעבר בדבל"א); נציגי יועמ"ש משרד החוץ וכן סרן קובי שרביט ממחלקת דבל"א.

הודות לאווירה הטובה ששררה במו"מ, הצליח הצוות לגבש את הנספח המשפטי של ההסכם בזמן שיא של שבועיים, ובכלל זה הוראות בענין סמכות השיפוט, סדרי עזרה משפטית, הסגרה וכיו"ב. נספח זה הפך גם תשתית למודל המשפטי ששימש בהסכם הביניים.

מתוך דיון בוועדת הכספים של הכנסת, בו הופנתה שאלה משפטית בנושא מעמדם הייחודי של תקציבי המנהל האזרחי לשולחנו של אל"ם אחז בן-ארי, מחודש אפריל 1993

פרספקטיבה על הפרקליטות הצבאית בתקופת שירותו של בן-ארי - סוף שנות ה-70 ושנות ה-80

הפרקליטות הצבאית ישבה בבניין טמפלרי ברחוב דוד אלעזר בתל אביב, סמוך לרחוב קפלן. הבניין הראשון ברחוב שימש כסניף דואר ואחריו ניצב בניין המפקדה, שכונה "בניין מפצ"ר". הפרקליטות עברה לבניין בשנת 1968, כאשר מונה שמגר לתפקיד היועץ המשפטי למערכת הביטחון. עד אז, ישב מטה היחידה בבניין שבו משוכנת יחידת גלי צה"ל ביפו. כשנעשה אל"ם מאיר שמגר ליועמ"ש למעב"ט בנוסף לתפקידו כפצ"ר, וכדי להקל עליו, הועבר לקריה גם מטה הפרקליטות הצבאית.

ענף יעח"ק היה ענף קטן. למעשה, מספר בן-ארי, הכל היה קטן. ביעח"ק היו שמונה אנשים. ואולם, רק חלק מאנשי יעח"ק ישבו בבניין. במחלקה היו שני נציגים חיצוניים: נציג פצ"ר בשלישות הראשית (בתקופתו, נשא בתפקיד סרן חנן מלצר, לימים שופט בית המשפט העליון והמשנה לנשיאת בית המשפט העליון), ונציג פצ"ר במפקדת קצין הרפואה הראשי (מקרפ"ר).

כשהוצב במפצ"ר, שימש רס"ן ולימים סא"ל אהרן לוי כרע"ן יעח"ק. משרדו היה בקומה השניה בבניין. הקצינים היו מפוזרים בחדרים שונים. בן-ארי היה המתמחה של סרן עודד פסנזון. פסנזון, נכה צה"ל,

היה מרותק לכיסא גלגלים; בגלל מחסור בחדרים ובעיות נגישות, היה "משרדו" בתוך הספרייה שבקומת הקרקע. הספרייה היתה עמוסה לעייפה בספרים על מדפי מתכת שהתנשאו עד לתקרה.

מחשבים עוד לא היו - ומי שרצה לעיין בפסיקה או בחקיקה נזקק לספרייה. החקיקה המשולבת התפרסמה אז בלמעלה מ-20 כרכים של "דינים". במרכזו של חדר הספרייה עמד שולחן גדול, שסביבו ישבו באי הספרייה. שם היה כאמור, גם משרדו של פסנזון. בן-ארי ישב שם עימו כמתמחה. הוא מתאר את המקום כמאוד לא נוח. בכל פעם שהיה דיון בקומה השניה אצל הרע"ן או אצל הפצ"ר, הייתה התגייסות להעלות את עודד עם כיסאו למעלה, במדרגות עץ צרות.

לימים, הפרקליטות התרחבה מעט. או-אז פונה חדר **תת-קרקעי** בבניין השלישי ברחוב. המרתף ששימש מרכזיה של "בזק" הוכשר והותאם כקומת משרדים עבור ענף יעח"ק ועבור הסניגוריה הצבאית. אפשר היה להשקיף מהחלונות ולראות את בהונותיהם ונעליהם של העוברים והשבים.

בן-ארי מתאר כי בתקופתו כרע"ן יעח"ק, בהמשך הדרך, המחלקה הייתה גדושה בקצינים מוכשרים מאוד. בין היתר שירתו באותו זמן בענף סגן דפנה ברק-ארז (לימים שופטת בית המשפט העליון) וסגן דורון פיליס (היום נשיא יבד"ץ). הייעוץ המשפטי, כמו גם קציני-הייעוץ בעצמם, נהנו מיוקרה רבה. המערכת המשפטית שאבה לא מעט ממעמדם של היועמ"ש"ים לממשלה שמגר, ברק וזמיר אשר הפכו את משרתם ואת השירות המשפטי בכלל לפונקציה דומיננטית וחזקה מאוד. זה הקרין על כל המערכת, והשפיע לטובה גם על מפצ"ר. אנשים למדו שהכל צריך להיעשות באופן חוקי. כגודל היוקרה, כך גדל גם העומס על הייעוץ המשפטי; הצריכה של ייעוץ משפטי, גם ביעח"ק וגם בדבל"א, גברה מאוד.

בן-ארי מתאר שלא רק כאל"ם מבוגר, ששיבה זרקה בשיערו, אלא גם כקצין צעיר יחסית בדרגת רס"ן, כשישב אצל רמ"ח במטה הכללי - הוא זכה תמיד ליראת כבוד כלשהי. הייתה וישנה הערכה למקצועיות, ליושרה ולסמכות שהיועצים המשפטיים מייצגים. לכן, מהבחינה הזו לא הייתה תחושה "שהמשחק קשה".

היועמ"ש לרצועת עזה

כשהוצע לבן-ארי תפקיד היועץ המשפטי לרצועת עזה, הוא לא רצה לקבל את התפקיד. הוא היה בן 33, עמד להשתחרר ולסיים התחייבותו לשירות קבע. בסופו של דבר, הוא שוכנע להישאר ולקבל את התפקיד, אך סיכם עם הפצ"ר, דב שפי, שיאריך את התחייבותו בתנאי שאם בתוך חצי שנה ירצה להתיר את ההתחייבות - היחידה לא תעמוד בדרכו. היה צריך לקבוע זאת מראש, כי התרת התחייבות לשירות קבע הייתה, לפחות באותם ימים, ענין מסובך.

כך, בן-ארי נכנס בלב חצוי לתפקיד. ביחידתו שירתו כחמישה קציני יעוץ ועוד שלושה תובעים, שתוגברו בעוד מספר אנשי מילואים. עברו רק כמה שבועות ובן-ארי התהפך ממש בתפיסתו: לא רק שלפתע, מקצועית, נפתח בפניו מרחב אזרחי, פלילי ומינהלי שלא עסק בו קודם; אלא שמה שנגע מאוד לליבו של בן-ארי, היה מצבה של האוכלוסייה. על אף שעסק בתחומים המשפטיים, בן-ארי חש בקשייה של האוכלוסייה והבחין במתח שהיה קיים באותה העת. הוא העריך לעיתים, שהדברים עומדים על סף פיצוץ (והוא לא היה יחיד שחשש מתסריט זה). על כן, בן-ארי ניסה לפעול כדי לשפר את המצב האזרחי לצד התרומה והסיוע לשיפור המצב הביטחוני, עד כמה שניתן היה לעשות כן בתחום סמכויותיו.

בדבריו על התקופה, בן-ארי מספר שראה עצמו פטרון של הפרקליטות המקומית ושל בתי-המשפט המקומיים. הוא הקים פורום ליועצים המשפטיים של הרשויות המקומיות באזור הרצועה. עורכי הדין המקומיים גם הם, ראו את המשרד של בן-ארי ככתובת של ממש. הרוח שנשבה במסדרונות הייתה ברורה: אפשר היה לפתור בעיות בדיאלוג.

בן-ארי מתאר כי גישה זו השתלמה. לימים, בפגישת הוועדה המשפטית ליישום הסכמי אוסלו בקהיר, בראש הצוות המשפטי הפלסטיני עמד עו"ד בשם חאלד אל-קידרה, שלימים הפך להיות פרקליט המדינה של הרש"פ, מיד עם הקמת הרשות. היחסים ביניהם החלו דווקא בתקופה בה עו"ד אל-קידרה היה במצוקה, ברצועת עזה. כך, מערכת היחסים שהתפתחה במהלך השירות ברצועת עזה, שילמה את עצמה לימים, הואיל ויחסי הידידות איפשרו מו"מ מתוך אמון, שנרקם שנים קודם לכן.

המצב באותן שנים בעזה, מבחינת הטיפול שהשקיעה ישראל ברצועה, לא היה מיטבי. זאת מכיוון שתשומת הלב של המערכת הפוליטית, הצבאית והכלכלית הייתה ממוקדת באיו"ש. הנפגעים היו בסופו של דבר תושבי הרצועה עצמם, ואין פלא שהדבר השפיע על פרץ האלימות באירועי האינתיפאדה בשנת 1987.

יועמ"ש איו"ש בתקופת האינתיפאדה הראשונה

בן-ארי עבר לעמוד בראש מחלקת יועמ"ש איו"ש בחודש מארס 1989. הוא החליף את אל"ם דודו יהב, וראה שהמימדים באיו"ש אחרים לעומת עזה. הסגל היה גדול פי כמה מזה שפעל ביועץ המשפטי לאזור עזה, והפריסה הגיאוגרפית גדולה יותר גם היא.

יחידת היועץ המשפטי לאיו"ש מנתה אז כשישים וחמישה קצינים וחייילים, כולל התביעה הצבאית, בארבע חוליות של התביעה (בית אל, חברון, שכם וג'נין; לימים הם אוגדו למחנות עופר וסאלם). ביועץ המשפטי, שירתו כעשרים קצינים.

מירב הבעיות האזרחיות הטיפוסיות שהיועץ המשפטי היה מטפל בהן נדחקו לקרן זווית. העיקר היה הטיפול בענייני האינתיפאדה והדברים הנובעים ממנה. מספר התיקים היה פנומנלי. המערכת הועמסה בבת-אחת בעצורים רבים, שהיה צריך לחקור, לעצור בהוראת שופט, וכמובן לשפוט; נוצרו בעיות בתחום זכויות האדם - שגם עליהן היועמ"ש היה מופקד.

בתקופה זו הוקם מחנה קציעות, שלוחת מעצר וכליאה של עזה ושל איו"ש גם יחד, עם דיונים במעצרים מנהליים שהתנהלו מרחוק. היו הרבה עצורים מנהליים. בן-ארי מספר ברטרנספקטיבה, שבתקופות מהסוג הזה יש נטייה טבעית, ואולי כורח, להפחית מעט את הרף. אי אפשר היה להפנות את תשומת הלב לכל דבר ועניין ולכל עצור ועצור. מה שנותר היה לעשות - נעשה.

בן-ארי מתאר כי לפחות פעם בשבוע, היה יושב במרחב השב"כ בירושלים, ועובר על תיקים. לא היו תיקים בעייתיים רבים, התיקים עברו סינון של יועמ"שי שירות הביטחון הכללי, אך בכל זאת נדרשה בקרה. אחרי שנים נתקל בחו"ל בחבורת מטיילים יוצאי המוסד והשב"כ. בשיחה שהתפתחה, אחד מהם זיהה אותו "כמי שהפריע לנו לעצור". בן-ארי קיבל את האמירה כמחמאה.

בדיקת התנאים השוררים במתקני המעצר הייתה גם היא, חלק מעיסוקו של היועץ המשפטי - ולכן בן-ארי ביקר בעצמו במתקני הכליאה לעיתים מזומנות. מניסיונו, מספר בן-ארי על תנאים של צפיפות, עומס ואלימות גוברת, שהקשו על שמירה על זכויות העצורים.

בן-ארי מדגיש, שהוא חתר למעורבות גבוהה בעניינים הללו בכל תפקידיו, גם בהיותו למשל ראש מחלקת הדין הבין-לאומי. כך, זכור לו יום שנסע לאבו-כביר עם סגן שרון אפק (לימים הפצ"ר) לביקור פתע בו ביקש לעמוד על תנאי הכליאה.

התנועה באיו"ש נעשתה ברכב לא ממוגן. היה זה תענוג מפוקפק. ואף פעם לא היה ברור אם הנסיעה לא עלולה להוביל למארב ירי או למארב אבנים.

בן-ארי נזכר, שלא הייתה התלהבות מיוחדת לשרת ביועמ"ש איו"ש בשטחים, בתקופת האינתיפאדה. המשימות גדלו, וגם תקנים שנוספו נותרו ריקים. בן-ארי זוכר כי אף נפתח גיוס למועמדים מבחוץ. לצד זאת, האנשים ששירתו בפרקליטות הצבאית וביועמ"ש איו"ש בהחלט ראו את השירות כדבר חשוב, שמטרתו בין היתר, לשמור על "פרצופה" של מערכת הביטחון, ושל המדינה כולה.

חוץ ממשפטנים, היו לבן-ארי קצינים בתפקידים נוספים. בן-ארי מפרט על תפקידה של אחת מהם - ראש מדור מינהל משפטי, רס"ן גיטה גופר. חלק מתפקידה באינתיפאדה, היה לאתר עצורים שאבדו עקבותיהם. מדובר היה בעבודה אינטנסיבית מול ארגונים דוגמת הצלב האדום הבינ"ל ומשפחות העצורים. גופר מילאה תפקיד זה תוך השקעת אנרגיה רבה והמון "נשמה". אנרגיות ומאמצים דומים הושקעו גם בנושאים נוספים כגון איחוד משפחות. הכל מתוך גישה של אנושיות ועשיית המעשה הנכון. היא לא הייתה היחידה שנהגה כך.

אל"ם (בדימוס) בן-ארי כראש מחלקת הדין הבין-הלאומי

היועמ"ש למערכת הביטחון וסמכויותיו ביחס לאלה של הפרקליטות הצבאית

לאחר כ-12 שנים (1995-2007) בהם עסק בתפקידים אזרחיים, חזר בן-ארי למערכת הביטחון בשנת 2007, כיועץ המשפטי למערכת הביטחון (מעהב"ט). כבר בראשית ימיו בתפקיד, בחן בן-ארי את הקשר בינו ובין הפצ"ר, בשים לב לאחריות משרד הביטחון ביחס לצה"ל. תפקיד יועמ"ש מעהב"ט נפרד מזה של הפצ"ר, ואחז מברך על כך. לפצ"ר סמכויות המוקנות לו על פי חוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955, והוא עוסק במוקדי-עניין ובתחומים שהם שלו במובהק, באחריות ובסמכות.

ואולם, עדיין לעיתים נדרש בן-ארי לשאלות הקשורות למערכת היחסים בין היועמ"ש למעהב"ט לבין הפרקליטות הצבאית. למשל - לא התקבל על הדעת מצב, שבו דיני הלחימה והמשב"ל לא יטופלו, לא יהיו מוכרים ולא יעמדו כנדבך חשוב, גם בעשיית מערכת המשפט המוסדית האזרחית.

במשך השנים התפתח מצב שבו לצבא הייתה מומחיות בדיני הלחימה, שגם זכתה להכרה בינ"ל של ממש, ולהערכה בקרב המומחים; איש לא לקח את זה וגם לא ייקח את זה מאנשי הצבא המומחים - אך כאמור נשאלה שאלה מערכתית - מה תפקיד משהב"ט בתוך כל זה? לכן ובהנחיית בן-ארי, הלשכה המשפטית פיתחה מומחיות מסוימת בקשר לדיני הלחימה, במקביל לתהליכים שנעשו בעשור האחרון, גם במשרד המשפטים ובלשכת היועמ"ש לממשלה.

לאחר מכן עלתה שאלה מעניינת נוספת - הכניסה של הצבא בעצמו לתחומים מסחריים וחוזיים; וגם פה צריך לעשות הסדרה, שבן-ארי החל בה. בן-ארי הסכים על כך שיש להגיע למצב, בו לא ישלל מקומה של מעורבות משפטית בהליכי התקשרות מטעם הפרקליטות הצבאית, שכן נכון שתפקיד אנשי הפרקליטות הצבאית יועשר ויפותח ושאנשיה יעסקו גם בבעיות בעלות נופך אזרחי ולא רק לכאלה שהן "לבושות מדי-צבא". יחד עם זאת, נדרש למצב זאת בצורה נכונה. כך, הוצע למצב את קציני הייעוץ המשפטי הצעירים בפרקליטות הצבאית כעין ידו-הארוכה של הרכיב המשפטי במערך החוזים וההתקשרויות של מעהב"ט, כדי ליעל את המערכת החוזית הזו. לדעת בן-ארי, יש בכך כדי לסלק מכשולים וקשיים כבר מראשיתה של עשיית ההתקשרות, לעיתים בשלבי התכנון הראשוני ואפיון צרכי הצבא.

כמובן יש עניין נוסף, לא פחות חשוב - איו"ש - סוגיה גדולה דיה כדי לעמוד בפני עצמה. פה, שוב לא הייתה הכרעה פנימית, איך היועמ"ש למעהב"ט רואה עצמו בזירה הזו, עם אחריות מסוימת גם לנושא זה.

בן-ארי מתאר כי בפועל, הוא היה מעורב מאוד - וזאת במידה רבה בשל הרקע האישי והמקצועי שלו. קודמיו בתפקיד היו מעורבים הרבה פחות בענייני איו"ש, ואפילו ניסו להתרחק מכך. אבל כחודשיים לאחר שהפך ליועמ"ש למעהב"ט, מונה אהוד ברק לתפקיד שר הביטחון, ועל רקע היכרותם הקודמת לא עלה על דעת השר, שהיועמ"ש למעהב"ט לא יטפל בסוגיות הנוגעות לאיו"ש, ומכאן המעורבות הלכה והעמיקה.

פרספקטיבה על הפרקליטות הצבאית

בפרקליטות הצבאית אנשים מקצועיים ואיכותיים, גם כיום ולא פחות מאשר בעבר. זה משהו שצריך לומר לשיבחה של היחידה. הפרקליטות הצבאית הייתה ונשארה יחידת עילית של צה"ל, שגם יש לה מוניטין מעבר לצה"ל וגם מעבר לגבולות מדינת ישראל.

בן-ארי מעלה תהיות ביחס לגידול במספר היועצים המשפטיים: האם העובדה שיש יותר קצינים והם יושבים ביותר שולחנות ואגפים, וביותר מפקדות, עושה טוב לפרקליטות הצבאית בסופו של דבר, אם לאו. לטעמו יש לשאול - האם זה לא יוצר המעטה והפחתה בכל הנוגע לנטילת אחריות ומתן דין וחשבון על-ידי המפקדים?

כמי שנמצא מחוץ למערכת, בן-ארי חש שיש הדים של ספקנות, באשר לתפקידם של היועצים המשפטיים, למשל באשר לדיני לחימה; יש מי שסבורים שהמשפטים נמצאים עמוק מדי בתוך התהליך המבצעי. זו שאלה גדולה, קשה לומר אם המצב טוב או רע. דבר אחד בטוח: במצב כזה, לפרקליטות הצבאית אחריות גדולה עוד יותר במילוי תפקידה.

מפקדים מרשימים ואישים שראוי לזכור

בן-ארי שירת משך תקופה ארוכה בפרקליטות הצבאית ועבד תחת פיקודם של מספר פצ"רים. לכל פצ"ר היו יתרונותיו וכישרונותיו שלו; יחסי חברות ועבודה מיוחדים נוצרו בין בן-ארי לפצ"ר אילן שיף, והם חברים עד היום. שיף היה פצ"ר מרשים מאוד מבחינת הערכים שהפגין ומבחינת האיכות הבסיסית שלו, כאדם, כקצין וכמשפטן.

בהפלגה לתקופות מוקדמות יותר, נזכר בן-ארי במפגש הראשון שלו עם אהרן לוי, כרע"ן יעח"ק. לא היה זה רק מפגש ראשוני של חשיפה למקצוע ולעיסוק במשפטים, אלא מפגש עם מפקד איכותי מבחינת הלך החשיבה שלו והתפיסה הערכית שלו, שהותיר על בן-ארי רושם אדיר.

יש דמויות נוספות ורבות שנחרטו בזכרונו, וביניהן ניתן למנות את שלמה פוליטיס שהיה סגנו ברצועת עזה ולימים מונה כיועמ"ש איו"ש, וניתן היה לכתוב עליו פרק של ממש, וכן יאיר לוטשטיין שהיה סגנו באיו"ש וכיהן גם הוא לאחר זמן כיועמ"ש איו"ש. פוליטיס היה משפטן בעל ידע רב וזיכרון אדיר. הוא היה חתן התנ"ך של ברזיל בנערותו, בנו טל כיום תא"ל בצה"ל (והיה גם הוא חתן תנ"ך, בישראל). לוטשטיין עמד בהצלחה בתקופה מורכבת, בחזית המשפט באיו"ש.

מסר לקציני הפרקליטות היום

ראשית כל, על המשפטן להיות מקצוען. אם לא נהיה מקצועיים, זה יפגע בהתייחסות ליחידה ולמקצוע.

דבר שני שהוא חשוב, הוא עמידה על עקרונות, ללא פשרות. המדינה בתקופה מורכבת מבחינת מערכות המשפט והשיפוט. הצבא, עם זה שהוא גוף ייחודי, בסופו של דבר עלול להיות מושפע מכך. אווירה לא-טובה עלולה לחלחל גם לתוך הצבא. אי אפשר להגדיר זאת פחות מאשר כמשימה היסטורית שהפרקליטות הצבאית מופקדת עליה - לעמוד על משמרתה גם היא. על כל קצין לעשות את המעשה הנכון. ללא שום פשרות.

חשוב להקפיד על עצמאות שיקול-הדעת המשפטי ועל הפעלתו הנכונה. ראינו זאת בפרשת אלאור אזריה, שם נשמע המון צועק מבחוץ, אך הפרקליטות הצבאית עשתה את שנדרש ממנה.

לבן-ארי ביטחון, שהדבר ייזכר לטובה ויכול להוות דוגמה להתנהלות נכונה של מערכת משפט במצבים ובאווירה של סחף חברתי. גם בעבר היו מקרים שבהם הושמעה ביקורת על הפרקליטות, למשל בפרשת המסתערבים שהעסיקה מאוד את הפצ"ר דאז, תא"ל אורי שהם, ופרשות אחרות, דוגמת פרשת יהודה מאיר.

המתח בין הציבוריות ובין המערכת הפיקודית ובין שני אלה לבין גופי האכיפה במשפט, הוא מתח טבעי. לא נוכל לבקש שהוא לא יתקיים. לפעמים הוא אפילו בריא. אבל השאלה היא מהי הסביבה ומהן הנסיבות שבהן הדברים מתרחשים, מה הסכנות שטמונות בכך, וכיצד על המשפטנים להתאים עצמם למציאות שכזו.

לא"ם בן-ארי אין ספק בכך שנפרקליטות הצבאית תעמוד באתגרי התקופה.

**אנו מודים לא"ם בן-ארי על הזמן שהקדיש לנו ועל תובנותיו מאירות העיניים,
שהוסיפו לידיעותינו על ההיסטוריה של היחידה.**